

Triglavski narodni park

TRIGLAV NATIONAL PARK

4260 BLEĐ, Ljubljanska cesta 27, SLOVENIJA

Bled, 14. 6. 2010

ČLANICAM IN ČLANOM SVETA
JAVNEGA ZAVODA TRIGLAVSKI NARODNI PARK

VABILO

Vljudno Vas vabimo na
5. sejo sveta javnega zavoda Triglavski narodni park,

ki bo
v sredo, 23. junija 2010, ob 9.30 uri

**v sejni sobi na upravi Triglavskega narodnega parka,
Ljubljanska cesta 27, Bled.**

Predlagani dnevni red:

1. Pregled in potrditev zapisnika 4. seje sveta (z dne 31.3.2010)
2. Predlog Zakona o Triglavskem narodnem parku
3. Lov v Triglavskem narodnem parku / Lovišču s posebnim namenom Triglav
4. Razno

Vljudno vabljeni!

dr. Darij Krajčič
Predsednik sveta JZ TNP

1. točka dnevnega reda: Pregled in potrditev zapisnika 4. seje sveta JZ TNP z dne 31.3.2010.

Predlagatelj: mag. Martin Šolar

Poročevalec: mag. Martin Šolar

Gradivo: priloga 1 – Zapisnik 4. seje sveta JZ TNP z dne 31.3.2010

Predlog sklepa: Potrdi se zapisnik 4. seje sveta JZ TNP z dne 31.3.2010

Z A P I S N I K

4. seja sveta javnega zavoda Triglavski narodni park, ki je bila dne 31. 3. 2010 ob 9.30 uri v stavbi javnega zavoda Triglavski narodni park na Bledu, Ljubljanska cesta 27.

Navzoči: Peter Belhar, Tomaž Bregant, Jurij Dobravec, mag. Jože Dular, Siniša Germovšek, dr. Katarina Groznik Zeiler, Sašo Hrovat, Tea Lukan Klavžer, Edvin Kravanja, dr. Darij Krajčič, Gorazd Kutin, Janez Petkoš, Jože Stanonik, Eva Štravs Podlogar, Goran Šuler, Darjo Velušček, Dušan Vučko

Ostali navzoči: mag. Martin Šolar, Tanja Dijak, Tina Markun, Valentin Štular (4. točka dnevnega reda)

Opravičeno odsotni: Mirko Eržen, Silvester Gaberšček, Alenka Kovšca, Aljoša Mozetič, dr. Tomaž Pazlar

4. seja sveta se je zvočno snemala, posnetek se hrani v arhivu JZ TNP.

Seja sveta je bila zaključena ob 13. 30 uri.

Predsednik sveta dr. Darij Krajčič je na začetku seje ugotovil, da je svet sklepčen.

Predlagani dnevni red:

- 1. Potrditev zapisnika 3. seje sveta (z dne 2. decembra 2009)**
- 2. Obravnava in sprejem novega poslovnika o delu sveta TNP**
- 3. Predlog in sprejem poročila o delu in finančnega poročila JZ TNP za leto 2009**
- 4. Predlog in sprejem Pravilnika o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v JZ TNP**
- 5. Predlog in potrditev imenovanja strokovnega sveta JZ TNP**
- 6. Razno**

SKLEP:

Predlagani dnevni red je potrjen.

1. točka

Potrditev zapisnika 3. seje sveta (z dne 2. decembra 2009)

Pripombi, podani na seji, da bi morala biti vsebina zapisnikov daljša in z imeni razpravljavcev ter da sklepa 5.1. in 5.2. nista v skladu s Statutom JZ TNP in Zakonom o zavodih, se ne upoštevata.

SKLEP:

1.1 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park potrjuje zapisnik 3. seje sveta javnega zavoda Triglavski narodni park z dne 2. decembra 2009.

2. točka

Obravnavana in sprejem novega poslovnika o delu sveta TNP

V razpravi je bilo med drugim povedano, da je Poslovník sveta javnega zavoda Triglavski narodni park usklajen s pravno službo MOP in predlagano, da se v poslovnik zapiše, da se seje sveta zvočno snemajo.

Soglasno sta bila sprejeta naslednja

SKLEPA:

2.1 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park sprejema in potrjuje Poslovník o delu sveta TNP.

2.2 K 30. členu Poslovnika o delu sveta TNP se doda 5. točka, ki se glasi: Seje sveta TNP se zvočno snemajo, posnetki se hranijo v arhivu sveta v prostorih tajništva zavoda.

3. točka

Predlog in sprejem poročila o delu in finančnega poročila JZ TNP za leto 2009

Poročilo o delu JZ TNP za leto 2009:

Direktor uvodoma pojasni, da so bila poročila pripravljena po dosedanjih standardih in oblikah ter da je kot doslej finančnemu poročilu priloženo tudi poslovno poročilo, ki je bilo posredovano na AJ PES in povzema vsebinsko poročilo.

V razpravi so bila izpostavljena vprašanja, kdo načrtuje odstrel divjadi, kateri organ JZ TNP sprejema plane za lovišče s posebnim namenom, o pristojnostih JZ TNP na področju spremljanja poteka gradenj, o uporabi terminov *trajnostno gospodarjenje* in *upravljanje s prosto živečimi živalmi* in o realizaciji odstrela za leto 2009. V razpravi so bile podane naslednje pripombe: iz poročila naj bo jasno razvidno izvajanje programa s poudarkom na prednostnih nalogah in ciljih, poročilo naj vsebuje tudi vsebinske ocene, težave in trende, vsebine poslovnega in vsebinskega poročila naj se ne podvajajo, poslovno poročilo je potrebno korigirati ob upoštevanju pripomb MOP.

Soglasno so bili sprejeti naslednji

SKLEPI:

3.1 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park sprejema in potrjuje poročilo o delu javnega zavoda Triglavski narodni park za leto 2009.

3.2 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park nalaga direktorju, da v bodoče pripravi poročilo v skladu s pripombami na svetu.

3.3 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park nalaga direktorju, da do naslednje seje pripravi poročilo o izvajanju lova v TNP.

3.4 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park na eni od prihodnjih sej obravnava pristojnosti JZ TNP na področju prostora in posegov v prostor.

Finančno poročilo JZ TNP za leto 2009:

Finančno poročilo predstavi vodja finančne službe JZ TNP Tanja Dijak.

Soglasno so bili sprejeti naslednji

SKLEPI:

3.5 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park sprejema in potrjuje računovodsko poročilo javnega zavoda Triglavski narodni park za leto 2009.

3.6 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park se seznani s poslovnim poročilom za leto 2009.

3.7. Svet javnega zavoda Triglavski narodni park nalaga direktorju, da pripravi popravek poslovnega poročila v skladu s pripombami in ga posreduje na AJPES.

4.točka

Predlog in sprejem Pravilnika o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v JZ TNP

Na seji je bil v času obravnavanja 4. točke prisoten tudi predstavnik sindikalne skupine OPS Valentin Štular, predstavnica sindikalne skupine Glosa Tea Lukan Klavžer pa je hkrati tudi članica sveta. Oba sta v imenu sindikatov podala mnenja.

Direktor predstavi cilje nove notranje organizacije, pojasni način obveščanja zaposlenih o novem predlogu o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest. Predstavi proces usklajevanja pravilnika z MOP ter pove, da se zaradi varčevalnih ukrepov vlade predlog za povišanje nazivov zmanjša na tri delovna mesta.

Pri obravnavi sprememb predloga Pravilnika o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v JZ TNP je direktor izpostavil, da zaradi varčevalnih ukrepov vlade, ki prinašajo finančne posledice, ni dopustno višanje vseh v obravnavanem dokumentu predlaganih nazivov delovnih mest. Po izjavi predstavnice resornega ministrstva dr. Katarine Groznik Zeiler, da MOP ne nasprotuje višanju nazivov delovnih mest, v kolikor le-to ne prinaša finančnih posledic, je svetnica Tea Lukan Klavžer prosila, da se pridobi pojasnilo, ali so dopustne spremembe nazivov delovnih mest, ki nimajo finančnih posledic. Dr. Katarine Groznik Zeiler je zagotovila, da se bo pripravilo pojasnilo.

V zvezi s predlogom MOP, da se črta položajni dodatek za delovno mesto št. 3, je Tea Lukan Klavžer opozorila, da gre za slabšanje situacije zaposlenega, kar je v nasprotju s trditvijo direktorja, da sprememba Pravilnika o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v JZ TNP za nikogar od zaposlenih ne predstavlja poslabšanja obstoječe situacije. Dodala je tudi, da je potrebno pojasniti vzrok ukinjanja dodatka za konkretno delovno mesto.

V razpravi je bilo med drugim zastavljeno vprašanje o skladnosti omenjenega pravilnika s Statutom JZ TNP in z Zakonom o zavodih, o možnosti višanja nazivov, ki nimajo finančnih posledic, in o položajnem dodatku pri delovnem mestu št. 3. Jasno je bila izpostavljena odgovornost direktorja za pravno neoporečnost Pravilnika, ki izhaja iz statutarne določila. Predlagano je bilo, da se ime organizacijske enote »varstvo narave in Natura 2000« spremeni v »varstvo narave«.

S 13 glasovi ZA in 2 glasovoma PROTI (Dušan Vučko je pred glasovanjem zapustil sejo) sta bila sprejeta naslednja

SKLEPA:

4.1 Svet javnega zavoda Triglavski narodni park sprejema in potrjuje Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v JZ TNP s spremembami na delovnih mestih 12, 16, 63, 64 in morebiti 3.

4.2 Pred izvedbo Pravilnika o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v JZ TNP se pridobi mnenje MOP.

5. točka

Predlog in potrditev imenovanja strokovnega sveta JZ TNP

Direktor predlaga imenovanje strokovnega sveta za strokovno podporo pri upravljanju in odločanju JZ TNP.

V razpravi je bilo predlagano, da bi bil v strokovnem svetu tudi strokovnjak s področja razvoja podeželja in ekonomije. Glede na ta utemeljen predlog je bilo povedano, da lahko direktor v prihodnje predlaga dopolnitev sestave strokovnega sveta.

S 14 glasovi ZA in 1 glasom PROTI je bil sprejet naslednji

SKLEP:

Svet javnega zavoda Triglavski narodni park sprejema in potrjuje imenovanje strokovnega sveta TNP 2010-2013 v sestavi:

Člani iz JZ TNP:

- 1. mag. Martin Šolar**
- 2. Jurij Dobravec**
- 3. Miha Marenče**
- 4. Jože Mihelič**
- 5. Igor Zakotnik**

Zunanji člani:

- 6. dr. Matej Gabrovec (ZRS SAZU)**
- 7. dr. Boris Kryštufek (Prirodoslovni muzej Slovenije)**
- 8. Metod Rogelj (ZRSVN)**
- 9. mag. Andrej Sovinc (Krajinski park Sečoveljske soline)**
- 10. mag. Zvezda Koželj (ZVKDS)**

6. točka
Razno

S predlogom, da bi se moral svet TNP opredeliti do novega predloga Zakona o Triglavskem narodnem parku, se predsednik sveta ne strinja in pojasni, da ta naloga ne izhaja iz Statuta.

Naslednja seja bo junija ali septembra.

Zapisnikarica:
Tina Markun

Predsednik sveta TNP:
dr. Darij Krajčič

Na Bledu, 31. 3. 2010

2. točka dnevnega reda: Predlog Zakona o Triglavskem narodnem parku

Predlagatelj: dr. Darij Krajčič

Poročevalec: Mladen Berginc, Ministrstvo za okolje in prostor

Gradivo: /

Predlog sklepa: Svet JZ TNP se seznani s Predlogom zakona o Triglavskem narodnem parku.

3. točka dnevnega reda: Lov v Triglavskem narodnem parku / Lovišču s posebnim namenom Triglav

Predlagatelj: dr. Darij Krajčič

Poročevalec: mag. Martin Šolar

Gradivo: priloga 2 – Lov v Triglavskem narodnem parku / Lovišču s posebnim namenom Triglav

Predlog sklepa: Svet JZ TNP se seznani z gradivom Lov v Triglavskem narodnem parku / Lovišču s posebnim namenom Triglav.

LOV V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU / LOVIŠČU S POSEBIM NAMENOM TRIGLAV

Gradivo za 5. sejo sveta javnega zavoda Triglavski narodni park

Gradivo pripravili:
MIHA MARENČE, univ. dipl. inž. gozdarstva
MIHA MAROLT, univ. dipl. geograf
mag. MARTIN ŠOLAR, univ. dipl. inž. Gozdarstva

Bled, junij 2010

Kazalo vsebine

Kazalo vsebine	1
Kazalo preglednic	1
Kazalo slik.....	1
Kazalo prilog	1
1. UVOD	2
2. UPRAVLJANJE	3
3. IZHODIŠČA UPRAVLJANJA	3
3.1. Izločitev nelovnih površin	4
3.2. Zakonske in druge utemeljitve izločanja in povečanja nelovnih območij znotraj Triglavskega narodnega parka.....	5
3.3. Lovska zakonodaja	6
4. NAČRTOVANJE IN KONTROLA	6
4.1. Lovska organiziranost	6
4.2. Opazovanja in podatki v LPN Triglav	9
4.3. Letni pregled odvzete divjadi	10
5. ODVZEM DIVJADI	10
5.1. Srnjad	10
5.2. Jelenjad.....	11
5.3. Muflon.....	13
5.4. Gams	14
5.5. Alpski kozorog.....	18
6. PROJEKT »GAMS V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU«	20
7. PRILOGE.....	21

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Površine in upravljavci lovišč na območju TNP	2
Preglednica 2: Načrt in odvzem srnjadi v LPN Triglav	11
Preglednica 3: Načrt in odvzem jelenjadi v LPN Triglav	12
Preglednica 4: Načrt in odvzem muflonov v LPN Triglav	13
Preglednica 5: Število gamsov sistematičnega štetja po okoliših v LPN Triglav.....	15
Preglednica 6: Načrt in odvzem gamsov v LPN Triglav	16
Preglednica 7: Gamsje garje in izgube pri gamsih v LPN Triglav	17
Preglednica 8: Stanje kozorogov v LPN Triglav	19

Kazalo slik

Slika 1: Odvzem srnjadi v LPN Triglav.....	11
Slika 2: Odvzem jelenjadi v LPN Triglav	13
Slika 3: Odvzem muflonov v LPN Triglav	14
Slika 4: Število gamsov sistematičnega štetja po okoliših v LPN Triglav	15
Slika 5: Odvzem gamsov v LPN Triglav	16
Slika 6: Izgube gamsov v LPN Triglav	18
Slika 7: Stanje kozorogov v LPN Triglav	19

Kazalo prilog

Karta 1: Pregled lovišč in upravljavcev a območju Triglavskega narodnega parka.....	21
---	----

1. UVOD

Lov na območju Triglavskega narodnega parka je dejavnost s posebnim položajem. Zakaj? Na dveh tretjinah današnjega zavarovanega območja TNP je že pred ustanovitvijo parka delovalo Gojitveno lovišče Triglav. Nekdanji lovski čuvaji lovišča so že leta 1971 pridobili pooblastilo za izvajanje nadzora v leta 1961 ustanovljenem Triglavskem narodnem parku v Dolini Triglavskih jezer. Leta 1981 ob ustanovitvi današnjega TNP so razmišljali, komu podeliti upravljanje zavarovanega območja. Odločili so se za zaposlene nekdanjega Gojitvenega lovišča Triglav, ki so od direktorja do lovskih čuvajev postali prvi zaposleni na novoustanovljene takratne delovne organizacije Triglavski narodni park. Lovski čuvaji so postali naravovarstveni nadzorniki. In upravljanje lovišča Triglav – danes lovišča s posebnim namenom Triglav je ves čas od ustanovitve ostalo v upravljanju TNP.

Razen lovišča s posebnim namenom Triglav, ki sega v Zgornjesavski dolini tudi preko meja TNP, je na območju parka še 14 lovskih družin, ki gospodarijo z divjadjo skladno s predpisi, ki urejajo področje lovstva (glej karto 1 v prilogi).

Preglednica 1: Površine in upravljalci lovišč na območju TNP

Lovišče	LUO	Površina (ha)	Površina v TNP (ha)	delež površine TNP (%)	delež površine v TNP (%)
LPN Triglav	T	58289	54800	65	94
LD Log pod Mangartom	T	5270	5270	6	100
LD Bovec	T	11616	3813	5	33
LD Stara Fužina	G	4226	3582	4	85
LD Tolmin	T	5202	3366	4	65
LD Soča	T	3604	3271	4	91
LD Ljubinj	T	5183	1936	2	37
LD Nomenj	G	4020	1640	2	41
LPN Prodi - Razor	T	2537	1363	2	54
LD Bled	G	5856	1345	2	23
LD Drežnica	T	4312	1319	2	31
LD Smast	T	2509	892	1	36
LD Bohinjska Bistrica	G	4501	661	1	15
LD Podbrdo	T	8230	339	0	4
LD Čezsoča	T	3607	211	0	6
SKUPAJ		134609	83808	100	

*LUO – lovsko upravljavsko območje; T – Triglavsko LUO; G – Gorenjsko LUO

Lov na zavarovanem območju Triglavskega narodnega parka se ne izvaja le na podlagi predpisov, ki urejajo lovstvo temveč tudi na osnovi naravovarstvenih predpisov in usmeritev. Prav to pa je bilo v preteklosti vedno predmet različnih pogledov, polemik in mnogih usklajevanj. Na nek način je meja med Loviščem s posebnim namenom Triglav in lovišči lovskih družin tudi meja med različnimi ukrepi glede upravljanja divjadi.

Na 4. seji sveta TNP dne 31. 3. 2010 je bilo sklenjeno (sklep št. 3.3.), da se do naslednje seje pripravi poročilo o izvajanju lova v TNP. Ker podrobnejše vsebina in obseg gradiva na seji sveta niso bili določeni, smo pripravili gradivo, ki predstavlja lovsko upravljanje posebej v Lovišču s posebnim namenom Triglav. Podrobnejša analiza izvajanja lovskih dejavnosti na celotnem območju parka ta trenutek zaradi razlik pri zbiranju, evidentiranju in prikazovanju podatkov ni bila možna. Vsekakor pa to ostaja po našem mnenju nujno potreben cilj in posledično naloga za vnaprej.

2. UPRAVLJANJE

Pred ustanovitvijo Triglavskega narodnega parka leta 1981 so z divjadjo na tem območju upravljale (gospodarile) lovske družine (iste kot so navedene v uvodu) ter dve gojitveni lovišči: Zavod za gojitev divjadi »Triglav« Bled in Gojitveno lovišče Prodi – Razor.

Gojitveno lovišče »Triglav« Bled je bilo ustanovljeno z odločbo Predsedstva vlade LRS pod številko 178/6 z dne 25.4.1949 in je bilo z odločbo Izvršnega sveta ljudske skupščine LR Slovenije z dne 30.12.1960, številka 01.1021/11-60 izročeno Zavodu za gojitev divjadi »Triglav« Bled. Z ustanovitvijo Triglavskega narodnega parka (Uradni list št. 63-28/81 z dne 28. maja 1981) je bil med Izvršnim svetom Skupščine SR Slovenije, ki ga je zastopal predsednik komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in Zavodom za gojitev divjadi »TRIGLAV« Bled - Triglavski narodni park dne 6.7.1982 pod številko 323-02/82-7-II/ČE sklenjen Sporazum o dodelitvi lovišča v upravljanje. S tem sporazumom je izvršni svet Skupščine SR Slovenije izročil v upravljanje Zavodu za gojitev divjadi »Triglav« Bled – Triglavski narodni park, Bled, Kidričeva 2, lovišče, ki je bilo ustanovljeno z odločbo IS LR Slovenije z dne 30.12.1960.

Veljavni Zakon o divjadi in lovstvu (Uradni list RS, številka 324-01/90-1/46 z dne 27. januarja 2004) pa je v 68. členu določil »lovišča s posebnim namenom« (LPN) v R Sloveniji, med katerimi je tudi Triglav Bled. Zakon je določil, da z lovišči s posebnim namenom upravlja Zavod za gozdove Slovenije in drugi zavodi, ki upravljajo z lovišči s posebnim namenom in delujejo v javnem interesu. Z Uredbo o ustanovitvi lovišč s posebnim namenom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, številka 117, 29.10.2004), pa je ta Uredba v 4. členu določila, da je upravljavec lovišča s posebnim namenom Triglav Bled javni zavod Triglavski narodni park.

3. IZHODIŠČA UPRAVLJANJA

Pravne osnove za varstvene in razvojne usmeritve znotraj zavarovanega območja TNP so pravni red Evropske zveze, pravni red Republike Slovenije ter mednarodne konvencije in sporazumi, ki jih je ratificirala Republika Slovenija oziroma je država članica mednarodnih organizacij.

Pravni red Evropske zveze za področje varstva narave določata predvsem dve direktivi – Direktiva o prostoživečih pticah (79/409/EGS) in Direktiva o habitatih (92/43/EGS). Na osnovi katerih je določeno ekološko omrežje območij NATURA 2000.

V slovenskem pravnem redu je zavarovano območje Triglavskega narodnega parka umeščeno v sistem varstva narave, ta pa v sistem varstva okolja. **Narodni park je tako primarno naravovarstvena kategorija.** Temeljni naravovarstveni predpis v Sloveniji je Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2, Ur. list RS št. 96/04), za Triglavski narodni park pa je merodajen še t.i. »lex specialis« - Zakon o Triglavskem narodnem parku (ZTNP – Ur. list SRS št. 17/81, 18/81-popr., 42/86 in Ur. list RS št. 8/90, 35/01). Na varstvo živalskih vrst in s tem na lovsko dejavnost vpliva tudi Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. list RS št. 46/04).

Naravovarstvene smernice za dolgoročno lovsko upravljavske načrte lovsko upravljavskih območij v Republiki Sloveniji se pripravljene na osnovi Zakona o ohranjanju narave – predvsem 96., 97., 98., 99., 100. in 101. ter posebej še 133. člena, ki določa, da upravljavec zavarovanega območja javni zavod Triglavski narodni park pri pripravi smernic sodeluje z Zavodom za varstvo narave. Smernice so obvezna sestavina načrtov rabe ali izkoriščanja naravnih dobrin in urejanja prostora, pri čemer lovsko upravljavski načrti sodijo med načrte rabe ali izkoriščanja naravnih dobrin.

Med pomembnejše mednarodne konvencije, organizacije in programe, ki vplivajo na naravovarstvene smernice za področje lovstva v zavarovanih območju (posebej za TNP) spadajo:

- Konvencija o biotski raznovrstnosti,
- Bernska konvencija – konvencija o varstvu prostoživečega evropskega rastlinstva in živalstva ter njenih naravnih življenjskih prostorov,
- Bonnska konvencija – konvencija o varstvu selitvenih poti vrst prosto živečih živali,
- Alpska konvencija,
- Ramsarska konvencija – konvencija o močvirjih, ki so mednarodnega pomena zlasti kot prebivališča močvirskih ptic,
- Svet Evrope,
- UNESCO-ov program Človek in biosfera (Man and Biosphere Programme),
- Svetovna zveza za ohranitev narave – IUCN (The World Conservation Union).

Ratificirane konvencije imajo status zakona, resolucije Sveta Evrope (vključuje 45 evropskih držav) so obveza držav članic, Zakon o ohranjanju narave pa med drugim v več členih določa, da je pri ustanavljanju, upravljanju, coniranju in določanju ciljev v zavarovanih območjih treba upoštevati mednarodne kriterije organizacij, katerih članica je Republika Slovenija oziroma so članice vladne agencije.

3.1. Izločitev nelovnih površin

Glede na status narodnega parka in njegov namen, je v Triglavskem narodnem parku območje popolne izločitve lova in območje, kjer se lov izvaja skladno z določili lovsko upravljavskih načrtov. Tak način upravljanja z divjadjo je bil uveljavljen leta 1993, ko je javni zavod Triglavski narodni park pripravil dokument »Strategija postopnega

uveljavljanja mednarodnih varstvenih kategorij IUCN«. Ta strategija je bila podprta na Ministrstvu za okolje in prostor, pozitivno pa jo je leta 1994 ocenila mednarodna komisija IUCN.

Na območju današnjega LPN Triglav znotraj Triglavskega narodnega parka je bilo leta 1993 izločeno nelovno območje v skupni površini 16.000 hektarjev. Površino sta predstavljali dve večji in eno manjše zaokroženo območje. Na osnovi strategije postopnega uveljavljanja mednarodnih varstvenih standardov IUCN je bila tri območja smiselno združena in skupna površina nelovnega območja je bila v letih 1997/1998 povečana na 24.500 hektarjev.

Obe izločitvi sta imeli pravno podlago v ustreznih odločbah MKGP, po sprejemu ZON-a leta 1999 pa se naravovarstveni interesi izkazani v že omenjenih naravovarstvenih smernicah, ki imajo pravno in strokovno naravovarstveno podlago.

Naravovarstveni cilj upravljanja z divjadjo za območje Triglavskega narodnega parka je ohranitev in povečanje območja brez rabe naravnih dobrin in virov znotraj osrednjega območja TNP.

Kot nelovno se je izločilo območje, kjer je vzporedno z izločitvijo lova možno izločiti tudi gozdarstvo in kmetijstvo razen ekstenzivnega pašništva znotraj obsega nekaterih pašnih planin.

Na območju izločenega lova, so usmeritve v izvajanju rednega in stalnega nadzora, v spremljanju populacijske dinamike in zdravstvenega stanja pomembnejših vrst prostoživečih živali, zlasti redkih in ogroženih, v sistematičnem zbiranju podatkov in vodenju katastra ter v izvajanju raziskovalnih nalog.

3.2. Zakonske in druge utemeljitve izločanja in povečanja nelovnih območij znotraj Triglavskega narodnega parka

1. Zakon o ohranjanju narave v 69. členu opredeljuje pojem narodnega parka. V osrednjem – večjem delu parka mora biti prisotna prvobitna narava z ohranjenimi ekosistemi in naravnimi procesi. Nadalje člen določa, da mora biti v pretežno sklenjenem delu opredeljeno varstveno območje s strožjim varstvom ob upoštevanju mednarodnih varstvenih standardov in kriterijev.
2. Z Resolucijo Sveta Evrope (ResDip(2004)11) je bila Triglavskemu narodnemu parku in Vladi Republike Slovenije podeljena t.i. Diploma Sveta Evrope za zavarovana območja. V resoluciji so navedeni pogoji in priporočila med katerimi je na prvem mestu revizija coniranja pri kateri je treba povečati osrednje oz. območje II. IUCN kategorije.
3. Mednarodni standardi in kriteriji IUCN – Svetovne zveze za varstvo narave IUCN (World Conservation Union) je Svetovna zveza za ohranitev narave. Deluje v okviru Združenih narodov. Uvrščamo jo med vladno / nevladne organizacije na svetovni ravni, saj združuje države članice, vladne agencije in nevladne organizacije.

V definiciji IUCN in smernicah za upravljanje zavarovanih območij je za narodni park določeno:

- V narodnih parkih naj prevladuje II. IUCN upravljavska kategorija s poudarjenimi naravovarstvenimi interesi.
- Narodni park je naravno območje kopnega in/ali morja, zavarovano z namenom, da se ohrani ekološko celovitost enega ali več ekosistemov za sedanje in prihodnje generacije, odpravi izkoriščanje ali rabo, ki je v nasprotju s cilji zavarovanja ter zagotovi osnovo za duhovne, znanstvene, vzgojno-izobraževalne, rekreacijske možnosti in možnosti obiska, ki morajo biti okoljsko in kulturno združljive z zahtevami območja.
- Med drugimi upravljivskimi cilji je tudi izločitev in preprečevanje rabe, ki je v nasprotju s cilji zavarovanja. Tudi lov in ribolov nista dopustna.

Uveljavljanje standardov in kriterijev IUCN ima zakonsko podlago v Zakonu o ohranjanju narave:

- upoštevanje meril in standardov mednarodnih organizacij katerih članica je Republika Slovenija je potrebno pri določanju vrste zavarovanega območja (53. člen),
- zavarovana območja se ustanavljajo tudi za uresničevanje mednarodnih oblik varstva območij narave (67. člen),
- v narodnih parkih je potrebno izvesti conacijo v skladu in z upoštevanjem mednarodnih varstvenih standardov in kriterijev (69. člen).

3.3. Lovska zakonodaja

Upravljanje z divjadjo v R Sloveniji poteka skladno z lovsko zakonodajo. Osnovni pravni akt je Zakon o divjadi in lovstvu (2004) s pravilniki in odredbami, objavljenimi v Uradnem listu R Slovenije, ki podrobneje vsebinsko opredeljujejo posamezna področja o divjadi in lovstvu v R Sloveniji.

Za upravljanje z divjadjo na območju Triglavskega narodnega parka lovška zakonodaja ne določa posebnosti oziroma drugačnosti zaradi osnovne opredelitve narodnega parka kot naravovarstveno zavarovanega območja.

4. NAČRTOVANJE IN KONTROLA

4.1. Lovska organiziranost

Zaradi razumevanja poteka načrtovanja v lovstvu ter v nadaljevanju uporabljenih okrajšav, se na kratko seznanimo s tem.

LUO – Lovsko upravljavsko območje: »je širša površinsko ekološka celota, v kateri živijo populacije ene ali več vrst divjadi v vseh letnih časih in jo določajo ekološki dejavniki in življenjske zahteve divjadi« (citata iz Zakona o divjadi in lovstvu).

TLUO – Triglavsko lovsko upravljavsko območje: v to območje spadajo lovišča oziroma deli lovišč LD na primorski strani TNP ter LPN Triglav in LPN Prodi-Razor.

GLUO – Gorenjsko lovsko upravljavsko območje: v to območje spadajo lovišča oziroma deli lovišč LD na gorenjski strani TNP.

OZUL – Območno združenje upravljavcev lovišč: to je organ, ki ga določa Zakon o divjadi in lovstvu, ki pravi, da se morajo upravljavci lovišč združiti v OZUL zaradi urejanja in usklajevanja skupnih nalog; gre za naloge strokovne in upravljavske narave povezane z divjadjo in lovstvom.

ZGS – Zavod za gozdove Slovenije

OE ZGS – Območne enote Zavoda za gozdove Slovenije

ZGS OE Tolmin – Območna enota Zavoda za gozdove Slovenije, pristojna za lovsko načrtovanje v Triglavskem narodnem parku, torej tudi za LPN Triglav.

LD – lovska družina

LZS – Lovska zveza Slovenije

LPN – lovišče s posebnim namenom (gre za lovišča, ki jih upravljajo javni zavodi in v katerih lovsko upravljavske naloge opravljajo poklicni lovski čuvaji).

Načrtovanje upravljanja z divjadjo opredeljujejo Zakon o gozdovih (1993), Zakon o ohranjanju narave (1999) in Zakon o divjadi in lovstvu (2004), ključen pa je Pravilnik o vsebini načrtov upravljanja z divjadjo (Uradni list R Slovenije, številka 111/2005 z dne 13.12.2005)

Načrti lovskega upravljanja so:

- dolgoročni načrt TLUO
- letni načrt TLUO
- letni načrt lovišča oziroma lovišča s posebnim namenom
- interni letni lovski načrt LPN Triglav

Pripravljalci načrtov za upravljanje z divjadjo so na osnovi že navedenih določil Zakona o ohranjanju narave dolžni pridobiti naravovarstvene smernice, ki jih pripravlja Zavod republike Slovenije za varstvo narave, v postopku izdelave naravovarstvenih smernic pa skladno z ZON sodeluje tudi upravljavec zavarovanega območja.

Osnutek **dolgoročnega načrta TLUO** (gre za obdobje 10 let) določi Svet Zavoda za gozdove Slovenije. Osnutek mora Zavod objaviti na svoji spletni strani 10 dni pred javno predstavitvijo. Po javni predstavitvi dajo na osnutek načrta pisno mnenje izvršni organ OZUL, območna enota Zavoda RS za varstvo narave, območna enota Kmetijsko gozdarske zbornice, lokalne skupnosti in drugi, katerih dejavnost je povezana z divjadjo in njenim okoljem. Na osnovi vseh zbranih mnenj izdelava Zavod predlog dolgoročnega načrta. Mnenja, ki niso bila upoštevana, mora Zavod pisno utemeljiti vzroke, zaradi katerih predlogi oziroma mnenja niso bila upoštevana. Predlog dolgoročnega načrta Zavod posreduje pristojnemu ministru v sprejem. V postopku priprave dolgoročnega načrta so zakonsko določeni tudi roki sprejemanja.

Osnutek **letnega načrta TLUO** določi Strokovni svet ZGS OE Tolmin. Nato steče enak postopek kot pri sprejemanju dolgoročnega načrta. Minister, pristojen za lovstvo, podpiše Pravilnik o sprejemu letnih načrtov LUO, objavljenem v Uradnem listu R Slovenije.

Po objavi Pravilnika v Uradnem listu morajo izvršilni organ OZUL TLUO, ZGS OE Tolmin ter upravljavci lovišč in LPN v TLUO, zagotoviti, da se letni načrti lovišč in LPN uskladijo z letnim načrtom TLUO. To pomeni, da se za lovišča izdelava razdelilnik odvzema posameznih vrst divjadi in ukrepov v populacijah posameznih vrst divjadi ter v njihovem življenjskem okolju. O uskladitvi načrtov se izda pisni sklep. Letni načrt lovišča je predpisan na obrazcu »**Letni načrt lovišča oziroma lovišča s posebnim namenom**«, ki ga podpišejo (sprejmejo) upravljavec lovišča, IO OZUL TLUO ter ZGS OE.

Pri izdelavi lovskih načrtov za LPN Triglav z nosilcem načrtovanja javni zavod Triglavski narodni park aktivno sodeluje in sicer z usmeritvami, ki so napisane v Naravovarstvenih smernicah za dolgoročne načrte ter s predlogi oziroma mnenjem v postopku sprejemanja letnih načrtov TLUO glede ukrepov za varstvo in monitoring divjadi, obsegom biomeliorativnih ukrepov (košnja, priprava pasišč za divjad, vzdrževanje grmišč), obsegom biotehniških ukrepov (zimsko in preprečevalno krmljenje divjadi), ter glede izdelave in vzdrževanja lovskih objektov (lovske preže, krmišča, solnice, lovske steze). JZ TNP predlaga tudi višino (število) odvzema posamezne vrste divjadi. V LPN Triglav so to: srnjad, jelenjad, muflon in gams, v primeru pojavljanja še divji prašič, zaradi veterinarskih predpisov lisica (steklina, garje) ter v primeru povzročanja škod jazbec, kuna belica in poljski zajec. Vse druge vrste, ki se po lovskem zakonu štejejo za divjad, se v LPN Triglav ne lovi (alpski kozorog, svizec ter nekatere vrste ptičev). V LPN Triglav velja trajna prepoved lova na vse ptiče ter na vse tri velike zveri (rjavi medved, volk, ris), ne glede na vsakoletno odločbo pristojnega ministrstva o odvzemu določenega števila velikih zveri v Sloveniji. **Velike zveri se namreč ne štejejo kot divjad po lovskem zakonu ampak kot zavarovane vrste po Uredbi o zavarovanju ogroženih živalskih vrst (Uradni list RS, št. 57, 1993)**. Ne glede na to določilo pa pristojno ministrstvo v primeru povzročanja večjih škod ali ogrožanja ljudi in njihovega premoženja, izda dovoljenje za ustrezno izločitev za vsak primer posebej. Pri takšnih dovoljenjih ima prednost odlov živali. Do zdaj smo v LPN Triglav imeli le en tak primer in sicer odlov rjavega medveda, ki je bil uspešen. Dovoljen je odstrel vidno bolnega, predvsem od gamsjih garij obolelega, kozoroga. Vsi ukrepi lova v LPN Triglav seveda veljajo le v območju, kjer je lov dovoljen.

Naših predlogi in mnenja na letne načrte TLUO so bili v preteklosti z načrtovalcem sporazumno usklajeni pri vseh vrstah razen pri gamsu. Naš predlog števila letnega odvzema gamsov je bil v preteklih letih manjši, kot je bilo nato potrjeno v letnem načrtu TLUO. Razlike so nastajale zaradi dejstva, da je po naši oceni dve tretjini gamsov v LPN Triglav v območju izločenega lova, kjer se ugotavlja in spremlja le zdravstveno stanje in gibanje populacijske dinamike ter se kot odzem evidentirajo le najdeni poginuli gamsi, pri čemer se vedno skuša ugotoviti vzrok pogina. Ko pa so bili načrti potrjeni, smo le-te v največji možni meri upoštevali razen v obdobju 2004 – 2005.

V Letnem načrtu lovišča LPN Triglav so navedeni ukrepi za divjad v njihovem življenjskem okolju (lokacije, površine, količine krme), načrtovani so lovsko tehniški objekti (preže, krmišča, solnice, lovske steze) ter vrsta, število, spolna in starostna struktura odvzete divjadi.

Skladno s Poslovnikom o izvajanju lovskih nalog v LPN Triglav (Poslovník je interni akt, ki ga sprejme direktor), služba za varstvo in upravljanje prosto živečih živali v JZ TNP izdelava **interni letni lovski načrt** za LPN Triglav. Interni načrt je razdelilnik odvzema divjadi po naravovarstvenih okoliših. Vsebuje tudi izvleček navodil iz letnega načrta TLUO glede strukture in odstopanj odvzema po posameznih vrstah divjadi, časovne omejitve pri izvajanju lova v LPN, vrsto in število ter območja, namenjena izvajanju lova z drugimi osebami ter navodila o spremljanju in vodenju evidenc o opažanjih in najdbah prosto živečih živali, ki niso divjad. Interni načrt sprejme direktor javnega zavoda, kot to določa Poslovník o izvajanju lovskih nalog za LPN Triglav.

Odvzem divjadi: v realizacijo načrtovanega odvzema se šteje vsa redno in izredno (sanitarno) odstreljena divjad ter vse najdene (ugotovljene) naravne izgube (bolezni, plenilci, plaz, strela itd.) in nenaravne izgube (izgube povzročene po človeku: promet, kosilnica itd.)

Podlagi za določitev odvzema v lovsko upravljavskih načrtih sta: realizacija v preteklih letih (če je realizacija iz leta v leto zunaj predpisanih odstopanj pomeni, da je odvzem previsoko postavljen in ga je potrebno znižati in obratno) ter kazalniki pri posamezni živalski vrsti in v njihovem življenjskem okolju. V ta namen se sistematično in redno zbirajo podatki: o populacijski dinamiki in oceni številčnosti, o zdravstvenem stanju, o prostorski prisotnosti in zasedenosti (letna prebivališča, dnevne migracije, območja parjenja, poganja in vzreje mladičev, zimovališča), zbirajo se podatki o številu, vrsti in strukturi najdenih poginulih živalih, o medvrstni konkurenci glede zasedenosti prostora in izkoriščanja prehranskih virov, o prisotnosti in vplivu plenilcev. Na osnovi vzorčnih ploskev v gozdu se ugotavlja stopnja objedenosti gozdnega rastja, ugotavlja se stopnja oziroma obseg škod po divjadi v gozdu in na kmetijskih površinah. Za kazalnike so postavljene »stopnje« sprejemljivosti. Na osnovi teh se odloča o višini (številu) odvzema. Pri višini odvzema pa je enako pomemben tudi cilj, ki smo ga pri posamezni vrsti divjadi postavili: ohranjamo stanje več preteklih let (tudi desetletij), znižujemo število iz različnih vzrokov (npr. prevelikih škod, premočne konkurence do drugih vrst in podobno) ali število povišujemo. Starostna in spolna struktura odvzema pa je določena z »smernicami«, ki so rezultat dolgoletnih izkušenj, zlasti pa znanstveno raziskovalnih dognanj za posamezno vrsto glede njenih bioloških, ekoloških in etoloških značilnosti.

4.2. Opazovanja in podatki v LPN Triglav

V LPN Triglav že nekaj desetletij zbiramo podatke o prosto živečih živalih in sicer po v naprej postavljenih metodah opazovanja in zbiranja podatkov. Način zbiranja podatkov je v osnovi ves čas enak in zato časovno primerljiv.

Podatke zbiramo po naslednjih metodah:

- priložnostni (to so podatki vsakodnevnega nadzora okolišev),
- sistematični enodnevni (zbiranje podatkov v enem od okolišev v enem dnevu s pokritostjo celega prostora z večjim številom opazovalcev),
- sistematični v času parjenja naslednjih vrst: planinski orel, divji petelin, rušavec, gams in kozorog.

Izvajamo pa tudi občasne sistematične popise stanja nekaterih vrst (npr. alpski svizec) ter beležimo vse ugotovljene prisotnosti vseh treh velikih zveri.

Zbirniki letno zbranih podatkov z delnimi analizami objavljamo v internih letnih poročilih za LPN Triglav. Za nekatere živalske vrste pa so izdelane tudi podrobnejše analize: kot obširnejša poročila oziroma ugotovitve za daljša časovna obdobja (pet, deset let) ter v diplomskih nalogah.

Vsi podatki se tekoče letno (v trimesečnih obdobjih) posredujejo v elektronski obliki v naprej določenem programu načrtovalcu na ZGS OE Tolmin.

Izvajanje določil iz lovskih načrtov nadzira oziroma preverja **lovska inšpekcija**. Lovski inšpektor ima po Zakonu o divjadi in lovstvu nalogo nadziranja nad izvajanjem odločb tega zakona in predpisov, izdanih na njegovi podlagi. Zakon našteva pooblastila, ki jih ima lovski inšpektor ter predpisuje kazenske določbe za posamezne kršitve.

4.3. Letni pregled odvzete divjadi

Po zaključku lovskega leta, ki se konča z 31.12. v tekočem letu, se izvede letni pregled odvzete divjadi. Postopke o tem določa Pravilnik o evidentiranju odstrela in izgub divjadi ter o imenovanju komisije za oceno odstrela in izgub v lovsko upravljavskem območju (Uradni list RS, št. 120/2005). Državna komisija za oceno in pregled, ki jo imenuje minister, pristojen za lovstvo za dobo 5 let, pregleda materialne dokaze vse odvzete divjadi v preteklem letu za vsako lovišče posebej ter ugotovi istovetnost podatkov med tako predstavljenimi materialnimi dokazi ter evidencami v Evidenčnih knjigah odstrela in izgub divjadi. V evidenčnih knjigah so tekoče vpisani podatki o vsaki odstreljeni ali najdeni poginuli živali. Vpisujejo se: vrsta divjadi, spol, starost, datum odvzema, ura odvzema, vzrok odvzema, kraj, geo-koordinata, biološka in transportna teža, teža rogovja, ocena trofeje, številka napotnice (za oddajo divjačine), uplenitelj, kupec ter opombe. Komisija o pregledu sestavi zapisnik. Pri pregledu materialnih dokazov sodeluje tudi lovski inšpektor, ki je v okviru svojih pristojnosti v primeru nepravilnosti dolžan ukrepati.

5. ODVZEM DIVJADI

Poleg rednega (dnevne) nadzora, zbiranja podatkov o divjadi (monitoring) ter izvajanja biomeliorativnih in lovsko tehniških del, je naloga lovskega upravljanja tudi izvajanje načrta odvzema divjadi po vrstah, številu ter starostni in spolni strukturi. V nadaljevanju prikazujemo oceno številčnega stanja ter načrt in realizacijo odvzema za srnjad, jelenjad, muflona, gamsa in kozoroga za obdobje 2000 do 2010.

5.1. Srnjad

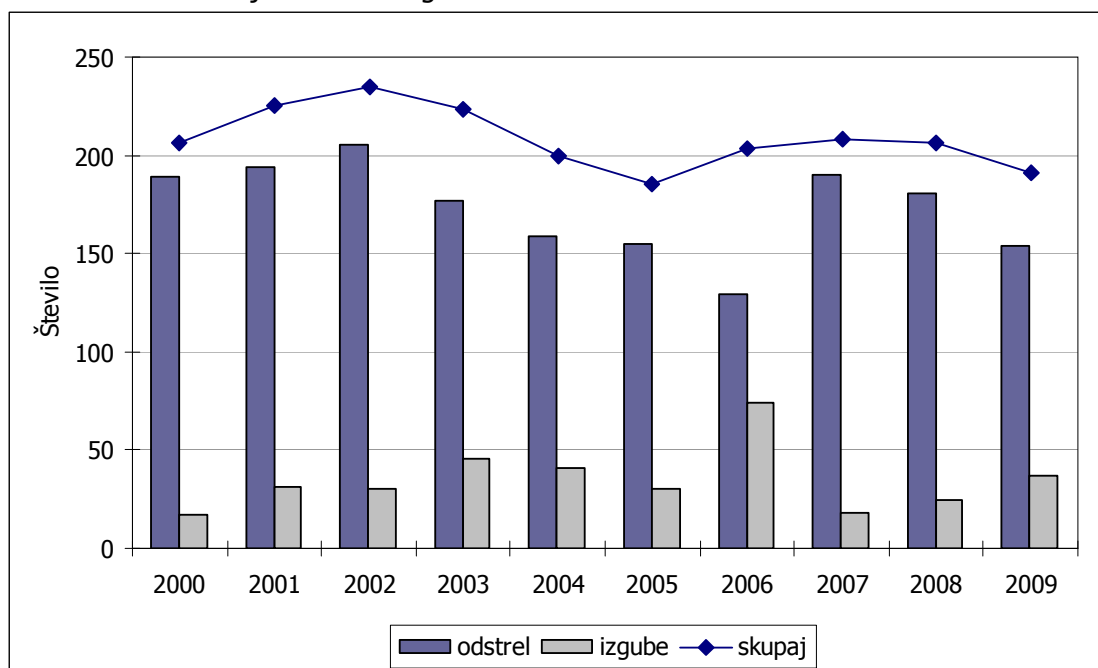
Srnjad je kar pogosta in stalno prisotna vrsta. Nahaja se praktično na vsem območju LPN. Načrtovanje odvzema srnjadi je vezano predvsem na številčno stanje, ki se med leti lahko spreminja, na kar največ vplivajo zimske izgube, prisotnost plenilcev ter povozi na cestah. Srnjad se ne da prešteti, zato populacijsko dinamiko ocenjujemo glede na pogostost opažanja ter možnost odvzema (odstrela).

5.1.1. Odvzem srnjadi 2000 - 2010

Preglednica 2: Načrt in odvzem srnjadi v LPN Triglav

LETO	NAČRT	REALIZACIJA			
		odstrel	izgube	skupaj	% real.
2000	210	189	17	206	97
2001	210	194	31	225	107
2002	210	205	30	235	112
2003	220	177	46	223	101
2004	220	159	41	200	91
2005	220	155	30	185	84
2006	220	129	74	203	92
2007	220	190	18	208	95
2008	210	181	25	206	98
2009	210	154	37	191	91

Slika 1: Odvzem srnjadi v LPN Triglav

Dovoljeno odstopanje odvzema je plus minus 10 %. V preteklem desetletju smo načrt odvzema realizirali v mejah predpisanega odstopanja. Izjema je leto 2005, ko je bilo opažene manj srnjadi in je lov prenehal v novembru zaradi visoke snežne odeje. Sicer pa je pomembna izravnava v nekajletnih obdobjih.

5.2. Jelenjad

Jelenjad se je začela številčneje pojavljati v zadnjem desetletju. Prisotna je bila že prej, vendar v manjši številčnosti in le na nekaterih območjih. Danes je prisotna povsod v LPN, je vedno številčnejša oziroma je v prostorskem širjenju, kar pomeni, da se preko

leta stalno zadržuje nad zgornjo gozdno mejo, v pasu rušja, pozimi pa se premakne niže. Z jelenjadjo je povezan daleč največji obseg izplačanih letnih škod ter nezadovoljstvo lastnikov zemljišč zaradi teh škod. Jelenjad postaja tudi konkurent gamsu in srnjadi za prostor in hrano. Vse to kaže, da so naravni pogoji za jelenjad ugodni.

Načrtovan letni odvzem jelenjadi je vezan zlasti na stanje objedenosti in lupljenja gozdnega drevja, na spomladansko popašenost travinja ter druge škode na kmetijskih površinah, pa tudi na možnosti (pogoje) pri izvajanju lova.

Številčni oceni jelenjadi v LPN Triglav se sicer izogibamo, ker se jelenjadi ne da prešteti, vendar za približno predstavo o številčnosti jelenjadi navajamo številko 200 do 300 živali.

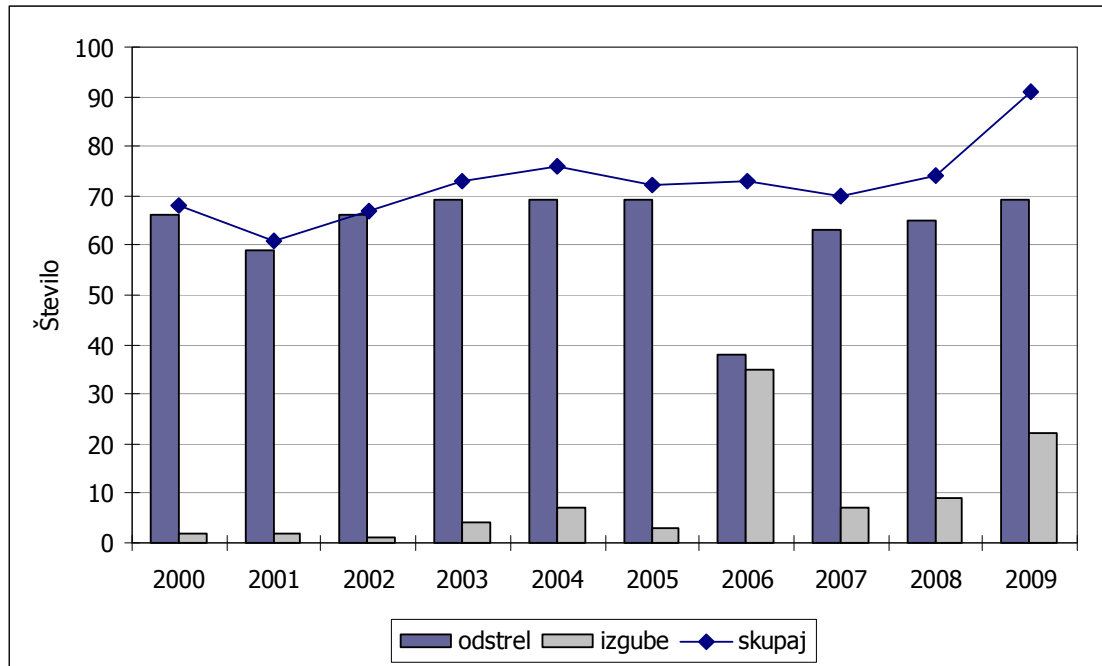
O pristopu do upravljanja z jelenjadjo bo v prihodnosti zelo verjetno še veliko razprav. Že v letošnjem letu pripravljamo »Strategijo upravljanja z jelenjadjo«, kjer bomo na osnovi analize stanja predlagali ukrepe glede na postavljen cilj.

5.2.1. Odvzem jelenjadi 2000 - 2010

Preglednica 3: Načrt in odvzem jelenjadi v LPN Triglav

LETO	NAČRT	REALIZACIJA			
		odstrel	izgube	skupaj	% real.
2000	65	66	2	68	105
2001	65	59	2	61	94
2002	70	66	1	67	96
2003	75	69	4	73	97
2004	80	69	7	76	95
2005	80	69	3	72	90
2006	80	38	35	73	91
2007	80	63	7	70	88
2008	80	65	9	74	93
2009	90	69	22	91	101

Slika 2: Odvzem jelenjadi v LPN Triglav

Dovoljeno odstopanje je plus minus 10 %. Iz preglednice odvzema vidimo, da je bil odvzem jelenjadi v zadnjem desetletju v okviru predpisanega, razen v letu 2007.

5.3. Muflon

Muflon je tujerodna vrsta, ki so jo na območje današnjega Triglavskega narodnega parka naselili leta 1961. Danes se nahaja v manjših kolonijah na Mežakli in Pokljuki, v Bohinju (Pršivec) in v Trenti (Vrsnik). S prisotnostjo risa, pred nekaj leti pa tudi volka, je število muflonov upadlo. Ocenjena številčnost muflona je okoli 100 živali.

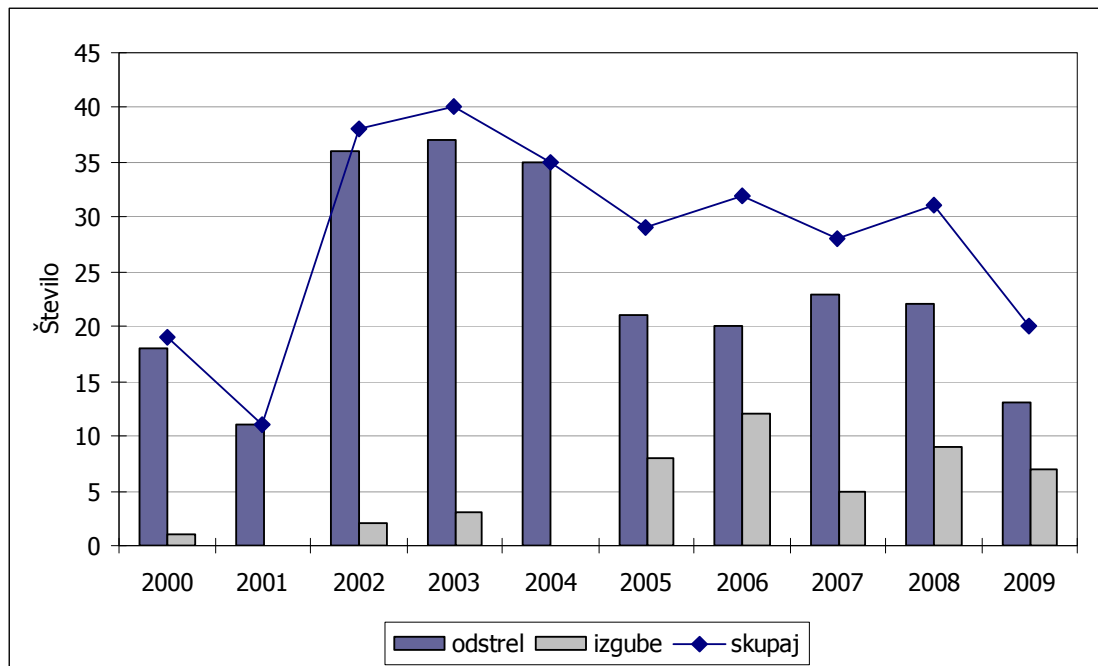
5.3.1. Odvzem muflonov 2000 - 2010

Preglednica 4: Načrt in odvzem muflonov v LPN Triglav

LETO	NAČRT	REALIZACIJA			
		odstrel	izgube	skupaj	% real.
2000	40	18	1	19	48
2001	40	11	0	11	28 *
2002	40	36	2	38	95
2003	40	37	3	40	100
2004	40	35	0	35	88
2005	40	21	8	29	73
2006	40	20	12	32	80
2007	36	23	5	28	78
2008	33	22	9	31	94
2009	33	13	7	20	61

*vzrok nizke realizacije je sprememba zaključka lovskega leta (zaključeno z 31.12., prej 31.3.)

Slika 3: Odvzem muflonov v LPN Triglav

Zaradi muflonovih vedenjskih značilnostih je večina odstrela izvršena v zimskem času in to v dveh zimah istega leta (januar – februar in november december). Za LPN Triglav je značilno, da se v primeru večjih snežnih padavin mufloni premaknejo v lovišča sosednjih lovskih družin, oziroma prehajajo med lovišči in so zato za odstrel težje dosegljivi.

Drugi vzrok za nižje realiziran odstrel v zadnjih letih pa je pa je že nekaj letna prisotnost volka na območju Pokljuke, Radovne in Mežaklje. Na območju Pokljuke, kjer je bilo v preteklosti v LPN Triglav največ muflonov, so ti praktično izginili. Nekaj jih je pokončal volk, nekaj pa jih je prešlo v lovišča sosednjih lovskih družin ali pa so se pomaknili v nedostopne predele LPN. Zaradi celoletne prisotnosti volka in njegovih lovskih značilnosti, so mufloni spremenili ustaljene navade, s tem pa zelo otežili odstrel.

5.4. Gams

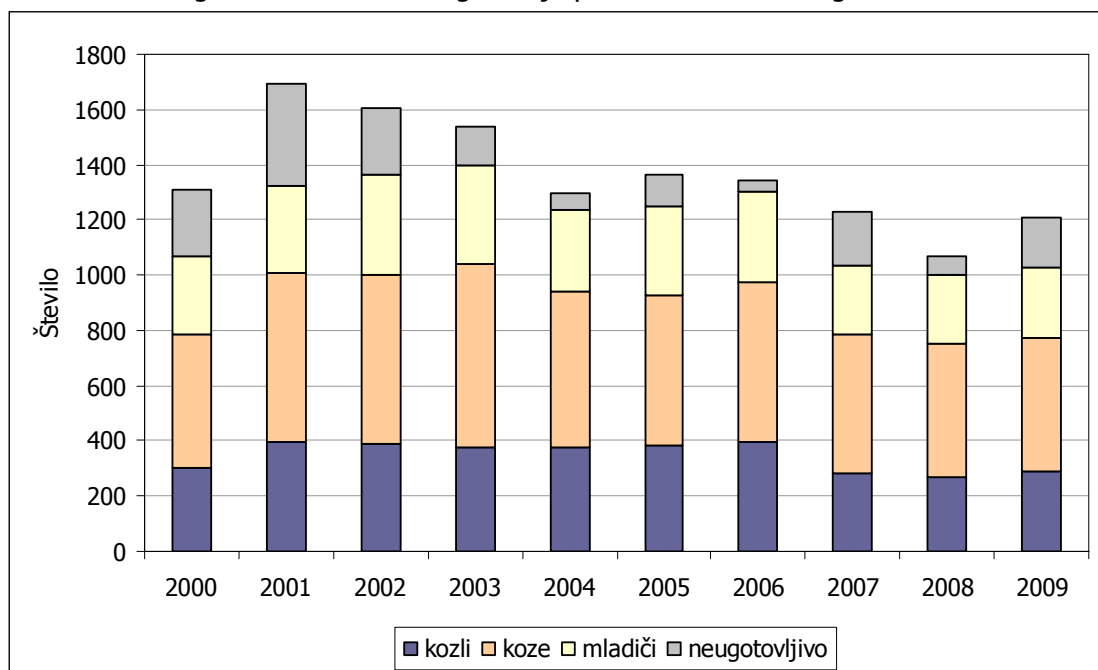
V naslednji preglednici prikazujemo številčno stanje gamsov, ki so rezultat sistematičnega nekajdnevnega štetja, ki ga je v vsakem od okolišev opravil nadzornik lovski čuvaj med 1. in 20. novembrom, ko velja v LPN interna prepoved lova na gamsa. Gre za absolutne številke, ki so rezultat pogojev v času opazovanja in se z leta v leto spreminjajo. Zato moramo rezultate po tej metodi štetja primerjati z drugimi oblikami štetja in sicer z enodnevno štetjem v okoliših ter s podatki opazovanj skozi celo leto (priložnostno celoletno opazovanje). Šele medsebojne primerjave dajo oceno številčnosti v posameznem letu. Bistvena pa je primerjava med leti oziroma ocena stanja populacijske dinamike skozi daljša obdobja (desetletje in več).

5.4.1. Število gamsov 2000 - 2010

Preglednica 5: Število gamsov sistematičnega štetja po okoliših v LPN Triglav

LETO	ŠTEVILO				
	skupaj	kozli	koze	mladiči	neugotovljivo
2000	1309	301	484	283	241
2001	1694	394	613	317	370
2002	1606	389	610	365	242
2003	1553	377	664	358	136
2004	1296	375	564	294	63
2005	1361	380	545	327	109
2006	1342	394	578	334	36
2007	1226	285	501	251	189
2008	1067	266	484	250	67
2009	1210	286	484	259	181

Slika 4: Število gamsov sistematičnega štetja po okoliših v LPN Triglav

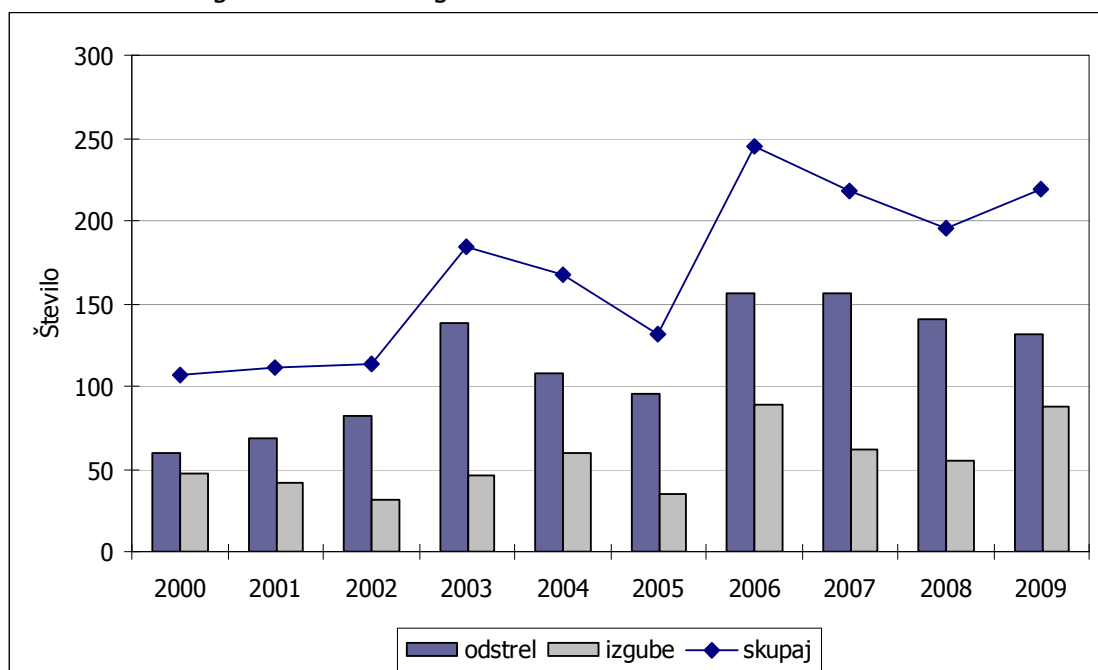
Glede na rezultate štetja iz zgornje preglednice, enodnevnega štetja in podatkov opazovanj skozi celo leto, je ocena števila gamsov v LPN Triglav v zadnjem desetletju od 1300 do 1800 gamsov. V času izvedbe štetja v letu 2008 so vremenske okoliščine (megla z dežjem) zelo ovirale izvedbo monitoringa in je bilo opaženih manj živali.

5.4.2. Odvzem gamsov 2000 - 2010

Preglednica 6: Načrt in odvzem gamsov v LPN Triglav

LETO	NAČRT	REALIZACIJA			
		odstrel	izgube	skupaj	% real.
2000	80	60	47	107	134
2001	80	69	42	111	139
2002	120	82	31	113	94
2003	250	138	46	184	74
2004	250	108	59	167	67
2005	250	96	35	131	52
2006	250	156	89	245	98
2007	250	156	62	218	87
2008	250	140	55	195	78
2009	250	131	88	219	88

Slika 5: Odvzem gamsov v LPN Triglav

Pri gamsu je dovoljeno odstopanje plus minus 15 %. Komentar k realizaciji odvzema gamsov v zadnjem desetletju (v zadnjih petnajstih letih) je malo težavnejši, ker se je načrt odvzema spreminjal. Šlo je za različno razumevanje Odločbe MKGP iz leta 2000, ki je prepovedala lov na območju 25 000 ha, v ostalem delu osrednjega območja pa je za dobo pet let (1998 -2003) dovolila le izvajanje sanitarnih odvzemov, to je vidno garjavih gamsov. To določilo v odločbi je bilo skladno s »posebnim raziskovalnim območjem« v okviru Mreže zavarovanih območij v Alpah – Natura 2000. Tako je načrtovalec v teh letih postavil višino odvzema na osnovi ocenjenega števila gamsov, ki so se nahajali v

robnem območju in območju zunaj TNP, v letu 2003 pa je bila višina odvzema načrtovana ne glede na izločitev nelovnega območja.

Pri gamsu velja posebna pozornost stanju gamsjih garij, zlasti trendom, ki jih ugotovimo z številom in strukturo odstrela garjavih gamsov ter z številom, strukturo in lokacijo najdenih poginulih garjavih gamsov.

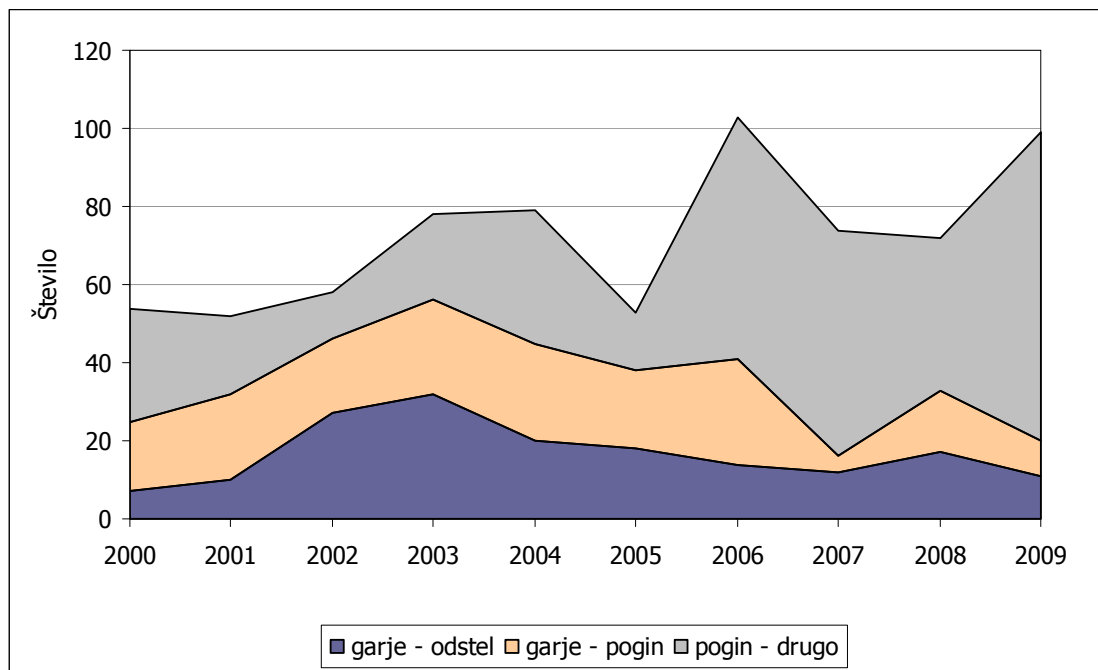
V spodnji preglednici prikazujemo odvzete gamse zaradi gamsjih garij ter izgube zaradi različnih vzrokov (največkrat je vzrok neznan).

5.4.3. Odvzem gamsov zaradi gamsjih garij in drugih izgub 2000 - 2010

Preglednica 7: Gamsje garje in izgube pri gamsih v LPN Triglav

LETO	GAMSJE GARJE			IZGUBE	
	odstrel	pogin	skupaj	pogin drugo	SKUPAJ
2000	7	18	25	29	47
2001	10	22	32	20	42
2002	27	19	46	12	31
2003	32	24	56	22	46
2004	20	25	45	34	59
2005	18	20	38	15	35
2006	14	27	41	62	89
2007	12	4	16	58	62
2008	17	16	33	39	55
2009	11	9	20	79	88
2000-'10	168	184	352	370	554

Slika 6: Izgube gamsov v LPN Triglav

Gamsje garje so od izbruha leta 1976 prisotne ves čas v vsem LPN Triglav. Značilno je, da so se v nekaterih letih pojavile močnejše in na posameznih lokacijah, potem pa se je stanje glede garij spet umirilo.

5.5. Alpski kozorog

Alpski kozorog je avtohtona vrsta v Alpah, ni pa dokazov, da bi na območju TNP (Julijskih Alp) po zadnjih ledenih dobah živel. Tako je bil leta 1964 naseljen in sicer v območje Zadnjice v Trenti. Od tu se je razširil in danes živi v nekaj kolonijah. Največ kozorogov je na območju Kriških podov, Pihavca, Stenarja in Lepega Špičja.

V nadaljevanju prikazujemo populacijsko dinamiko ter zdravstveno stanje, ki se izraža skozi odvzete bolne ter najdene poginule živali.

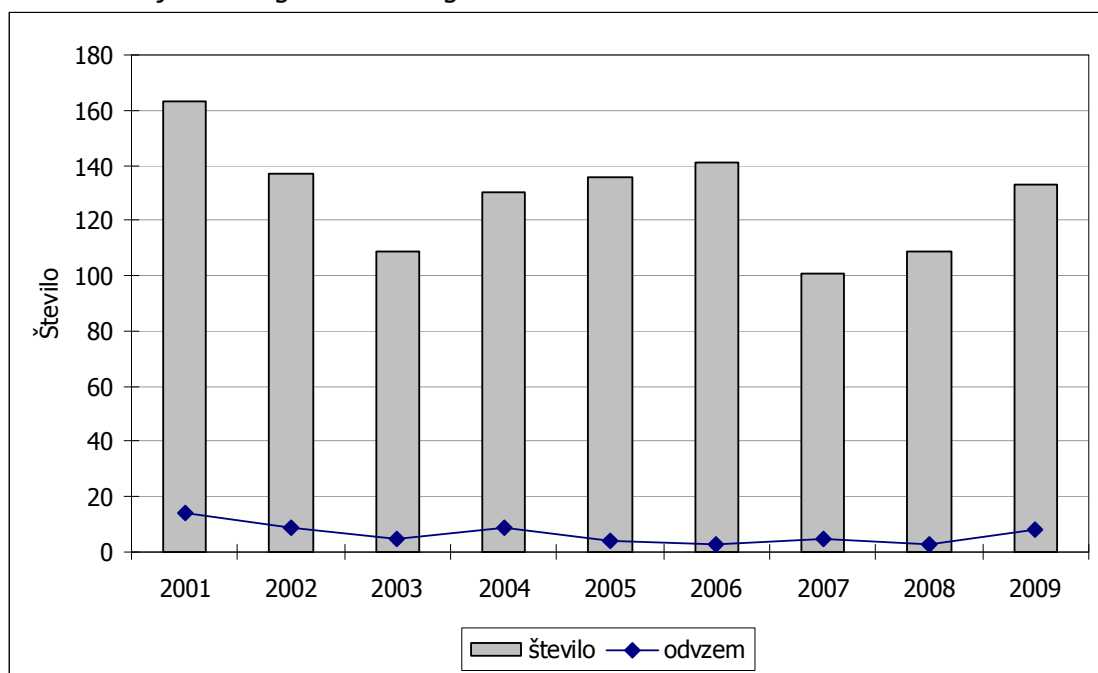
5.4.4. Številčnost in izgube kozorogov 2000 - 2010

Preglednica 8: Stanje kozorogov v LPN Triglav

LETO	ŠTEVILO	ODVZEM
2001	163	14
2002	137	9
2003	109	5
2004	130	9
2005	136	4
2006	141	3
2007	101	5
2008	109	3
2009	133	8

Opomba: V letu 2000 štetje ni bilo izvedeno, zaradi slabih vremenskih pogojev.

Slika 7: Stanje kozorogov v LPN Triglav

V vseh letih smo opravili sistematično štetje, največkrat na isti dan v celem LPN oziroma tam, kjer kozorogi so. Ker kozorog v LPN ni predmet lova, so v odvzemu le odstrelili vidno garjavih živali zunaj II. varstvenega območja (25 000 ha), največ pa je najdenih poginulih kozorogov, predvsem znotraj območja izločenega lova, kjer je kozorogov tudi največ in se z manjšimi migracijami vse leto zadržujejo na istih območjih.

Stanje populacije v zadnjih desetih letih je stabilno, podatki štetij sicer nihajo vendar v odstopanju, ki še daje verodostojno oceno številčnosti populacije. Danes ocenjujemo, da jih je še okoli 150 (do 200), med tem ko je bila populacija kozoroga pred 15 – 20 leti

približno še enkrat večja. Glavni vzrok upada številčnosti, ter s tem tudi prostorske prisotnosti, so gamsje garje.

Pri (ponovni) naselitvi kozoroga v Julijskih Alpah v šestdesetih letih 20. stoletja je prišlo zelo verjetno tudi naselitve populacije z ozko genetsko bazo, ki se je zrcalila tudi pri nadaljnjem razmnoževanju na območju TNP. Pri kozorogu se postavlja dodatno strokovno vprašanje ali je smiselno to živalsko vrsto ponovno doseljevati glede na prizadetost zaradi gamsjih garij, po drugi strani pa dejstvo, da čeprav je kozorog v Julijskih Alpah alohtona vrsta, pa njegova že več desetletij dolga prisotnost in predvsem dobra opazljivost v odprtem svetu visokogorja ter tudi velika toleranca približevanja, vzbujajo simpatije med obiskovalci narodnega parka in tako ohranjajo konsenz za njegovo ohranitev v narodnem parku.

6. PROJEKT »GAMS V TRIGLAVSKEM NARODNEM PARKU«

V okviru tega projekta, ki naj bi celostno predstavil gamsa v TNP, smo opravili naslednje naloge.

1. Strokovni posvet z različnimi pogledi na varstvo in cilje upravljanja z gamsom v TNP leta 1998, s predstavitvijo gradiva v strokovni publikaciji »Gams: varstvo in upravljanje na zavarovanih območjih Alp in v Sloveniji«.
2. »Gams (*Rupicapra rupicapra* L.) v lovsko upravljavskem območju Triglav«, diplomsko delo, leto 2000. V nalogi sta obdelani populacijska dinamika in prostorska razširjenost gamsa v poletnem in zimskem obdobju na osnovi podatkov priložnostnih opazovanj. Obdelano je bilo obdobje od leta 1980 do leta 1998.
3. Projekt oziroma raziskovalna naloga »Ekologija gamsa: garje pri gamsih; nutritivna etiologija« (prvo poročilo leta 2000, drugo poročilo leta 2005, naloga se nadaljuje). V nalogi je prikazana oskrbljenost gamsov z rudninskimi snovmi glede na prehranske danosti v različnih območjih, zmožnost izrabe teh snovi ter povezava s prisotnostjo gamsjih garij.
4. »Populacijska dinamika gamsov 1995 – 2004«: analiza podatkov sistematičnih tedenskih opazovanj v LPN Triglav, leto 2005. V analizi je prikazana populacijska dinamika gamsov na osnovi sistematično zbranih podatkov, ki smo jih zbirali 10 let in sicer po metodi »enkrat tedensko na isti dan v naprej določenih lokacijah (točkah in transektih)«.
5. Projektna naloga »Prostorska dinamika gamsov v Triglavskem narodnem parku«, leto 2010. V nalogi je predstavljena populacijska dinamika gamsa in dinamika izgub (posebej zaradi gamsjih garij) za obdobje 1998 – 2007 in sicer na osnovi zbranih podatkov priložnostnih opazovanj. Naloga bo dopolnjena še s podatki 2007 – 2011.

Predvidevamo, da bi v letu 2012 zaključili raziskave glede stanje gamsa ter njegovega varstva in upravljanja. Izsledki raziskav in celotnega projekta pa bodo kot strokovna izhodišča služili za določitev ciljev upravljanja v okviru upravljavskega načrta za Triglavski narodni park.

7. PRILOGE

Karta 1: Pregled lovišč in upravljavcev na območju Triglavskega narodnega parka

